

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-103>

ORGANICALLY-PRACTICABLE ORGANS ARE PROTECTED

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІВПРАЦІ МІЖ ПРОКУРАТУРОЮ ТА ОРГАНАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Kostik A. S.

*part-time postgraduate student of the
department of administrative and legal
disciplines of the Institute of Law
and Security
of the Odessa State University
of Internal Affairs
Odessa, Ukraine*

Костік А. С.

*аспірант заочної форми навчання
кафедри адміністративно-правових
дисциплін інституту права
та безпеки,
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Співпраця між прокуратурою та органами досудового розслідування є ключовим елементом ефективного функціонування кримінальної юстиції в Україні. У рамках чинного законодавства така взаємодія має не лише організаційний, а й правовий характер, оскільки ґрунтується на чітко визначених процесуальних повноваженнях кожного з учасників кримінального провадження.

Об'єктивна потреба у взаємодії виникає через спільність завдань, що стоять перед різними відомствами, органами та підрозділами, які мають повноваження протидіяти злочинності, а також через відмінності у їх функціональному призначенні та структурній організації. Ці питання неодноразово аналізувалися в працях провідних українських науковців [1, с. 27].

Відповідно до статті 131-1 Конституції України та статті 2 Закону України «Про прокуратуру», однією з основних функцій прокуратури є процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, підтримання публічного обвинувачення в суді, а також нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, виконання судових рішень у кримінальних справах [2].

Під процесуальним керівництвом досудовим розслідуванням варто розуміти не лише формальне погодження процесуальних рішень слідчого, а й активну участь прокурора у формуванні напряму розслідування, оцінці зібраних доказів, визначенні обсягу слідчих дій, а також у забезпеченні прав і свобод учасників кримінального провадження.

Органи досудового розслідування, а саме слідчі підрозділи Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро, Служби безпеки України, Бюро економічної безпеки. Усі вони здійснюють слідчу діяльність відповідно до статей 38–41 КПК України, але в межах своїх компетенцій та юрисдикцій.

Формальною базою взаємодії між прокуратурою і слідством є, в першу чергу, Кримінальний процесуальний кодекс України. Згідно з його положеннями (зокрема статті 36), прокурор уповноважений:

- здійснювати процесуальне керівництво;
- надавати слідчим письмові вказівки;
- погоджувати клопотання слідчого (наприклад, щодо обрання запобіжного заходу);
- особисто проводити або доручати проведення окремих слідчих дій;
- оцінювати зібрані докази з точки зору їх допустимості та достатності [3].

Такий обсяг повноважень передбачає значний вплив прокурора на хід і результати досудового розслідування, що, у свою чергу, потребує тісної та ефективної взаємодії зі слідчими.

Процесуальні засоби взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами реалізуються через різні форми проведення негласних слідчих (розшукових) дій. До них належать: аудіо- та відеоконтроль особи (відповідно до ст. 260 КПК України); накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК України); огляд та вилучення кореспонденції (ст. 262 КПК України); зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, контроль телефонних розмов, спостереження, а також відбір і фіксація їх змісту; зняття інформації з каналів зв'язку (ст. 263 КПК України).

Порядок організації і проведення окремих видів негласних слідчих (розшукових) дій, а також взаємодія уповноважених оперативних підрозділів, які виконують доручення слідчого або прокурора, з іншими залученими особами чи підрозділами регламентується спеціальними нормативно-правовими актами відповідних органів, до складу яких входять ці оперативні підрозділи [4, с. 252].

Ефективна співпраця між прокуратурою та органами досудового розслідування має базуватися на чітко визначених формах, які не лише закріплені в законодавстві, а й апробовані у правозастосовній практиці.

Відповідно до Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України, затвердженого Наказом МВС України від 20 травня 2020 року № 405, основним завданням таких підрозділів є налагодження ефективної взаємодії з іншими

підрозділами Національної поліції, слідчими і детективами правоохоронних органів, судово-експертними установами, підрозділами оперативно-розшукової діяльності, а також з прокурорами, які здійснюють процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у формі нагляду за дотриманням законності [9]. Ця взаємодія реалізується безпосередньо дізнавачами у ході досудового розслідування через підготовку процесуальних документів, що потребують погодження з відповідними суб'єктами, містять доручення щодо проведення слідчих дій або спрямовані на отримання дозволів на проведення окремих процесуальних заходів.

Згідно з положеннями КПК України та практикою Офісу Генерального прокурора, основними формами такої взаємодії є надання письмових вказівок слідчому [3]. Прокурор має право надавати слідчому обов'язкові для виконання письмові вказівки щодо напрямку розслідування, проведення конкретних слідчих дій, процесуальних рішень. Ця форма взаємодії має дві сторони: з одного боку, вона дозволяє забезпечити оперативність і цілеспрямованість досудового розслідування; з іншого – містить ризик надмірного втручання прокурора у повноваження слідчого.

Ще однією формою взаємодії є участь у проведенні слідчих дій. Участь прокурора в окремих слідчих (розшукових) діях забезпечує нагляд за дотриманням прав учасників провадження, а також дозволяє прокурору безпосередньо оцінювати якість зібраних доказів. Згідно з ч. 2 ст. 36 КПК України, прокурор може як самостійно проводити слідчі дії, так і доручати їх виконання слідчому або оперативним підрозділам [3].

Погодження або повернення слідчих документів, контроль за строками досудового розслідування і організація та участь у спільних нарадах є також формами взаємодії.

Процесуальне керівництво включає погодження повідомлень про підозру, клопотань про застосування запобіжного заходу, обшуку, тимчасового доступу до речей і документів. У випадку недотримання вимог закону прокурор має право відмовити в погодженні відповідних документів або повернути їх на доопрацювання.

В той час прокурор здійснює контроль за дотриманням розумних строків провадження. При виявленні затягування розслідування він може ініціювати зміну групи слідчих, надати додаткові вказівки, залучити більше ресурсів або самостійно провести необхідні дії [5].

А у особливо у складних або резонансних справах практикується проведення нарад з участю керівників слідчих підрозділів та прокуратури для вироблення єдиної стратегії. Такі наради дозволяють

налагодити міжвідомчу комунікацію, оперативно вирішити спірні питання та уникнути дублювання функцій.

Організаційно-правові засади співпраці прокуратури з органами досудового розслідування мають ключове значення для забезпечення ефективності, законності та своєчасності кримінального провадження. Аналіз чинного законодавства та практики свідчить, що процесуальне керівництво прокурора є не лише формальним наглядом, а й активною формою взаємодії, що вимагає належної організаційної підтримки.

Література:

1. Кобзар О. Взаємодія як вид соціальної діяльності в боротьбі зі злочинністю. Південноукраїнський правничий часопис. 2011. № 3. С. 25–27. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3b4ed1fb-3c8b-4d44-bf2a-94dd12e9f45b/content>
2. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 43. Ст. 352. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Демідов І. І. Взаємодія прокурора, слідчого з оперативними й іншими підрозділами під час проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки товарів, предметів і речовин у кримінальному провадженні. Науковий вісник (107). Київ, с. 252. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c3ef88c6-f3c6-4b26-91d4-60462987bedd/content>
5. Методичні рекомендації щодо організації процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення : затв. Офісом Генерального прокурора України, 2020 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://gp.gov.ua>